

[Tesdorpf.]

priation af jord til udstykning. Man må sige, det er sagt lige ud; det må man anerkende. Det skal altså gå efter princippet, at hvis jeg er så uheldig at få influenza, så skal det sandelig ikke gå dig bedre, så skal du også have influenza. Jeg må have lov at sige, at de må have en mærkelig moral i det høje landsting. Jeg synes i hvert fald ikke, det var klogt at sætte den moral på tryk.

Medens jeg er ved landstingets betænkning, vil jeg gerne have lov at nævne, hvad der står i betænkningen angående den højtærede landbrugsministers løfte om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af, på hvilket grundlag fideikommissier, stiftelser o. lign. kan inddrages under udstykningen, og hvorledes forpagtningsforhold og lejeforhold under godser kan overgå til frit eje. Jeg kan ikke forstå, hvordan et flertal i et trods alt så stort spørgsmål har kunnet tiltræde en så løs formulering af et løfte som i udtrykket „o. lign.“. Hvad er „fideikommissier, stiftelser o. lign.“? Jeg synes, det er en urimelig bred formulering.

Om det forlig, der blev indgået i landstingsudvalget, og som har ændret lovforslaget til den skikkelse, hvori det nu foreligger, vil jeg gerne sige dette: hvis man havde indskrænket sig til at kræve afleveret jord til tillægsjord, hvor det var berettiget eller syntes berettiget, havde man kunnet få en større tilslutning til dette lovforslag her i det høje ting. Det havde også, som forlig betragtet, kunnet få og kan fremdeles få min tilslutning på 3 betingelser: for det første, at den jord, der bliver eksproprieret, bliver eksproprieret mod fuld erstatning både direkte og indirekte; for det andet, at den, der skal aflevere jorden, får en forslagsret med hensyn til, hvor den jord skal tages, som man eksproprierer. Jeg synes, det måtte være et billigt forlangende. Fuldmagten fra lovgivningsmagten til administrationen netop i disse to ting: med hensyn til prisen og med hensyn til, hvor jorden skal tages, er egentlig det, som gør dette lovforslag så ganske umådelig betænkeligt, både hvad det saglige og hvad det retlige angår. Den tredje betingelse, jeg vil stille, er, at man tager det hensyn til samfundets økonomi som helhed, at det kun bliver berettigede krav om tillægsjord til for små brug, som dette lovforslag kommer til at dreje sig om. Og når man har sagt det, må man virkelig folde hænderne og håbe, at en fornuftig administration så vil skønne rigtigt med hensyn til, hvilke små brug der egner sig til tillægsjord, for jeg tror,

at selv for en fanatiker som det ærede medlem hr. Aage Fogh vil det være naturligt at indrømme, at ikke alle små brug egner sig for tillægsjord. Jeg vil gerne i den anledning bemærke — og vil også gerne vide, hvad den højtærede landbrugsminister mener derom —, at det er egentlig et mærkeligt forhold, at de efter min mening altfor generelt beklagede små indeklemte brug er nogle af de mest eftertragtede brug på ejendomsmarkedet.

Forsvaret for dette lovforslag ligger oftest — og, hvis det var rigtigt, også stærkest — i den gentagne påstand om, at statshusmandsloven alene vil udstykke bøndergårdens jord, medens herregårdene skulle ligge urørt. For det første er det gentagne gange dokumenteret, også fra denne talerstol, at ifølge salgsstatistikken — som tiden ikke tillader, at jeg kommer nærmere ind på — bliver herregårdsjord og bondegårdsjord bogstaveligt talt lige tit solgt i fri handel. Men i øvrigt vil jeg gerne spørge, om det er nogen synd, eller om det tyder på dårlig økonomi eller udygtighed, når en familie sidder længe med en ejendom. Er det ikke snarere i virkeligheden betænkeligt, at husmandsbrugserhvervet ikke er mere tillokkende, end at husmandsbrug netop er de ejendomme, der tiest skifter ejer?

Ligesom der findes godser, som har været i samme slægts eje i generationer, findes der heldigvis også hele landsbyer og slægtsgårde, som ikke kommer i fri handel, og tror man virkelig, det ville være muligt at beholde disse ejendomme indenfor disse slægter, sådan som skatteforhold og konkurrenceforhold er nu om dage, hvis ikke de folk, der sidder på slægtsgårdene, var vågne og dygtige? Jeg vil også gerne spørge, om man ikke tror, at denne dygtighed til syvende og sidst kommer både staten og samfundet til gode. Jeg tror, det vil være meget vanskeligt for enhver, som vil være sandfærdig, at svare benægtende på et eneste af disse spørgsmål.

Lovforslaget er blevet beskyldt for næsten udelukkende at have interesse for godsejerne, og den højtærede landbrugsminister har sagt, at dette er det mest betydningsfulde initiativ siden 1919. Dertil vil jeg gerne sige: jeg tror, det ville forblæffe de ærede medlemmer af det høje ting, hvis de vidste, hvor lidt jord, hvor lidt realiteter der er i dette lovforslag, hvad § 11, som drejer sig om godserne, angår. Selvfølgelig er det et skøn, som jeg alene står inde for, men jeg tror alligevel, at jeg i nogen grad ved, hvad jeg taler om, og jeg mener, det